

BAB III METODE PANALUNGTIKAN

3.1 Data jeung Sumber Data

Kalungguhan sumber data dina panalungtikan nya éta salaku subyék anu nangtukeun ayana data (Arikunto, 2006, kc. 129). Data dina ieu panalungtikan nya éta kumpulan ajén-inajén sosial budaya, hasil interprétasi tanda (semiotik) tina struktur jeung data situasi sosial dina carita pondok karya sastrawati Sunda Patrem.

Sumber data mangrupa hal anu penting dina panalungtikan kualitatif. Dina ieu panalungtikan digunakeun dua sumber data, nya éta kumpulan carpon *Guriang Tujuh* jeung *Surat keur ka Sawarga* karya sastrawati Sunda Patrem. Ieu sumber data dipilih dumasar kana data hasil panalungtikan-panalungtikan saméméhna anu nalungtik ngeunaan visi jeung misi wanoja Sunda dina kumpulan carpon karya sastrawati Sunda Patrem. Panalungtikan séjén anu nalungtik karya sastra karya sastrawati leuwih loba nalungtik unsur féminis lantaran ditulis ku wanoja pangarang. Padahal dina enas-enasna, wanoja pangarang jeung palaku-palaku wanoja dina karya sastra mangrupa objék anu hirup di kelompok sosial masarakat, boh sacara nyata (pangarang) boh sacara fiktif (palaku).

Dumasar éta hal *muncul* pamadegan yén dina karya-karya sastra anu ditulis ku wanoja pangarang teu saukur ngandung ajén féminis, tapi ogé miboga ajén-inajén sosial budaya anu ditepikeun sacara langsung jeung teu langsung ku pangarang. Ieu di handap mangrupa sumber data tina karya-karya wanoja pangarang.

Tabél 3.1
Sumber Data Kumpulan Carpon *Guriang Tujuh*

No.	Kode	Jejer	Pangarang
(1)	(2)	(3)	(4)
1.	GT-01	“Emang jeung Alo”	Tini Kartini
2.	GT-02	“Nu Beunghar”	Ningrum Djulaeha
3.	GT-03	“Hatur Nuhun Ibu”	Ami Raksanagara

No.	Kode	Jejer	Pangarang
(1)	(2)	(3)	(4)
4.	GT-04	“Angin Sawah”	Mumun Munayah
5.	GT-05	“Guriang Tujuh”	Tetty Suharti
6.	GT-06	“Harga Hiji Surat”	Tika Gartika
7.	GT-07	“Kanyaah”	Neneng Daningsih
8.	GT-08	“Kiplik-kiplik”	Yati Maryati Wiharja
9.	GT-09	“Gagak Ngelak di Majingklak”	Hanna Rohana Suwanda
10.	GT-10	“Deudeuh teuing”	Suci De Wiharja
11.	GT-11	“Indung”	Aam Amilia
12.	GT-12	“Nyiram”	Sukaesih Sastrini
13.	GT-13	“Korsi Hoé”	Sum Darsono
14.	GT-14	“Milangkala”	Cucu Siti Nurjanah
15.	GT-15	“Gurat-gurat Dampal Leungeun”	Yooke Tjuparmah
16.	GT-16	“Aya Méga Bodas Ayang-ayangan”	Tety S. Nataprawira
17.	GT-17	“Ngobor”	Holisoh M.E.
18.	GT-18	“Mama Haji”	Cicah Kurniasih
19.	GT-19	“Tatangga”	Tetti Hodijah

Tina tabél 3.1 di luhur, katitén aya 19 carpon anu jadi sumber data kahiji dina ieu panalungtikan. Salian ti éta, sumber data anu kadua nya éta buku kumpulan carpon *Surat keur ka Sawarga*, eusina aya sabelas carpon saperti anu bisa katitén dina tabél 3.2 ieu di handap.

Tabél 3.2
Sumber Data Kumpulan Carpon *Surat keur ka Sawarga*

No.	Kode	Jejer	Pangarang
(1)	(2)	(3)	(4)
1.	SKKS-01	“Aki Sasmita”	Aam Amilia
2.	SKKS-02	“Surat Keur Ka Sawarga”	Ami Raksanagara
3.	SKKS-03	“Dongéng Sakotrét”	Dyah Padmini
4.	SKKS-04	“Mulang”	Étti R.S.
5.	SKKS-05	“Wasiat Ti Pa Mantri”	Holisoh M.E.
6.	SKKS-06	“Handapeun Langit Hideung”	Nanéng Daningsih
7.	SKKS-07	“Hama”	Risnawati
8.	SKKS-08	“Nu Mulang Ti Panyabaan”	Sum Darsono
9.	SKKS-09	“Nu Datang Wanci Sareupna”	Tétti Hodijah

No.	Kode	Jejer	Pangarang
(1)	(2)	(3)	(4)
10.	SKKS-10	“Bulan Mabra di Madinah”	Tétty Suharti
11.	SKKS-11	“Nunun”	Yooke Tjuparmah S. Komarudin

Dumasar kana dua tabél di luhur, katitén yén sumber data dina ieu panalungtikan, aya tilu puluh carpon anu ditulis ku 22 urang Sastrawati Sunda Patrem. Luyu jeung tujuan ieu panalungtikan, sakabéh sumber data anu aya dianalisis dumasr kana métode jeung téhnik panalungtikan.

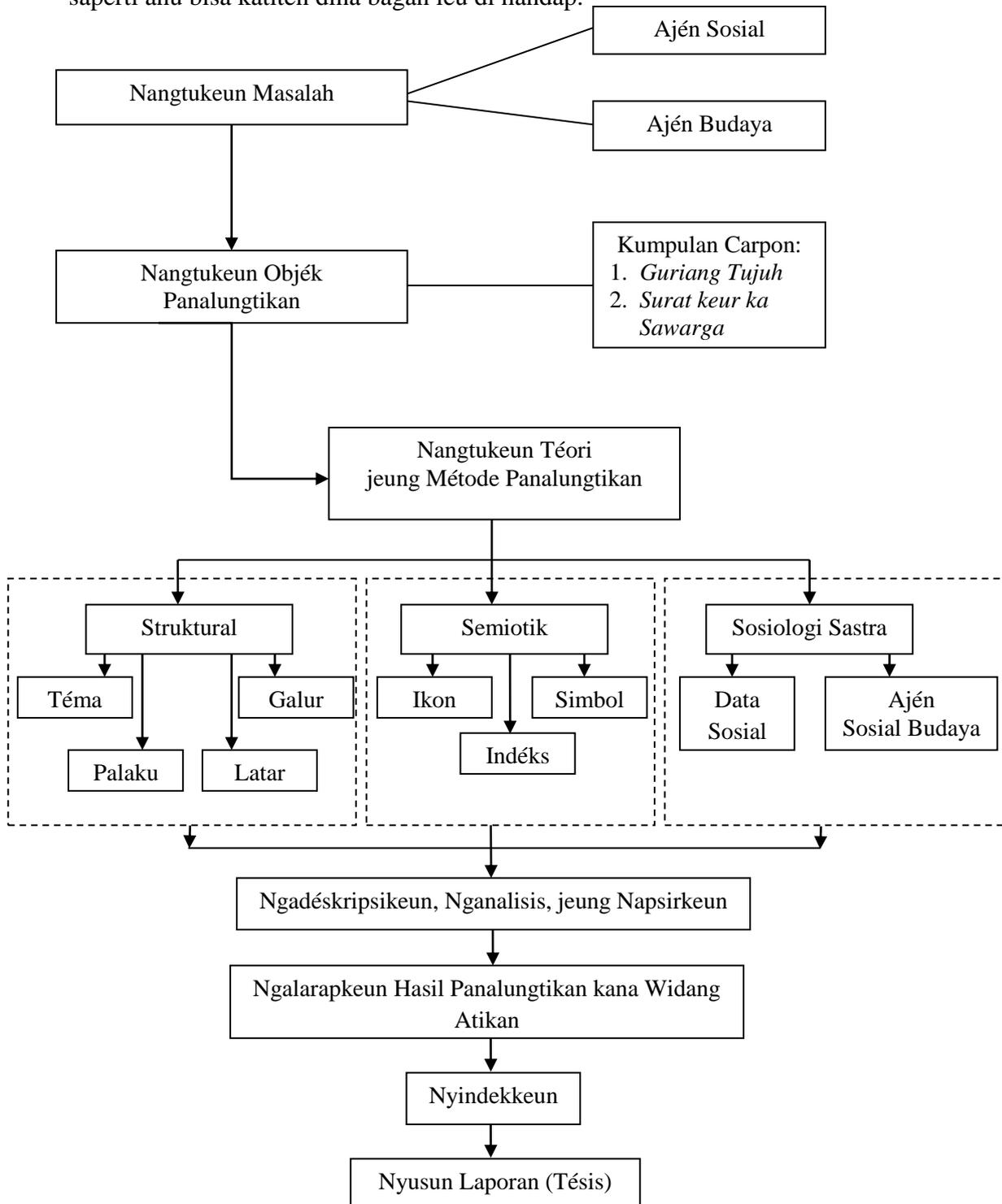
Ditilik tina pangarangna, aya pangarang anu nulis dina buku kahiji, teu nilis dina buku kadua, aya anu nulis dina buku kadua tapi teu nulis dina buku kahiji, aya ogé pangarang anu nulis dina dua buku. Aya dalapan urang pangarang anu nulis dina dua buku, nya éta Aam Amilia, Ami Raksanagara, Holisoh M.É., Nanéng Daningsih, Sum Darsono, Tétti Hodijah, Tétty Suharti, jeung Yooke Tjuparmah S. Komarudin.

Pangarang anu ngan nulis dina buku *Guriang Tujuh* aya sabelas urang, nya éta Tini Kartini, Ningrum Djulaeha, Mumun Munayah, Tika Gartika, Yati Maryati Wiharja, Hanna Rohana Suwanda, Suci De Wiharja, Sukaesih Sastrini, Cucu Siti Nurjanah, Tety S. Nataprawira, jeung Cicih Kurniasih. Salian ti éta, aya tilu urang pangarang anyar anu ngan nulis dina buku *Surat keur ka Sawarga*, nya éta Dyah Padmini, Étti R.S., jeung Risnawati.

Pangna aya hal-hal saperti kitu, lantaran patali jeung kapangurusan ogé anggota Patrem salila rentang waktu 20 taun (jarak medal buku kahiji ka buku kadua). Lian ti éta, produktivitas nyieun karya pikeun unggal pangarang ogé béda-béda. Pangna leuwih loba pangarang anu nulis dina *Guriang Tujuh*, lantaran jumlah carponna mémang leuwih loba tibatan carpon-carpon dina *Surat keur ka Sawarga*.

3.2 Desain Panalungtikan

Desain panalungtikan anu dipaké dina ieu panalungtikan digambarkeun saperti anu bisa katitén dina bagan ieu di handap.

Bagan 3.1
Desain Panalungtikan

Dumasar kana desain panalungtikan di luhur, léngkah mimiti anu dilaksanakeun dina ieu panalungtikan nya éta nangtukeun masalah jeung objék panalungtikan, nangtukeun téori jeung métode panalungtikan. Léngkah satuluyna ngadéskripsikeun, nganalisis, jeung napsirkeun data panalungtikan. Hasilna, dilarapkeun dina widang atikan. Sanggeus dicindekkeun, nyusun laporan dina wangun tésis.

3.3 Metode jeung Pamarekan Panalungtikan

Métode asal kecapna tina *methodos* dina basa Latin. Kecap *methodos* diwangun ku kecap *meta* jeung *hodos*. *Meta* hartina *menuju*, ngaliwatan, nuturkeun, saenggeus; *hodos* hartina jalan, cara, arah. Dina wangenan anu leuwih lega, Ratna (2010, kc. 34-35) nétélakeun yén métode mangrupa cara-cara, stratégi pikeun maham réalitas, jeung léngkah-léngkah sistematis pikeun ngaréngsékeun pasualan sabab-akibat anu bakal karandapan. Salaku alat, métode miboga fungsi pikeun ngabasajankeun pasualan, sangkan leuwih gampang diréngsékeun jeung dipikaharti.

Métode anu dipaké dina ieu panalungtikan nya éta métode déskriptif analisis. Ieu métode lumangsung ku cara ngadéskripsikeun fakta-fakta anu satuluyna dibarung ku analisis. Sacara étimologis, déskripsi jeung analisis miboga harti *mengurai*. Analisis asalna tina basa Yunani, *analein* ('*ana*'= luhur, '*lyein*'= leupas, *urai*, geus miboga harti tambahan. Jadi, métode déskriptif analisis lain saukur ngadadarkeun tapi ogé méré pamahaman jeung pertélaan sacukupna luyu jeung tujuan anu rék dihontal dina panalungtikan (Ratna, 2010, kc. 53).

Pamarekan (Ind. *pendekatan*) asalna tina kecap *appropio* (Latin), *approach* (Inggris) anu dihartikeun salaku jalan jeung *penghampiran*. Pamarekan dina panalungtikan sastra, sakumaha anu ditétélakeun ku Abrams (dina Ratna, 2010, kc. 41) aya opat pamarekan nya éta pamarekan éksprésif, mimétik, pragmatik, jeung objéktif.

Pamarekan éksprésif nyawang karya sastra minangka éksprési perasaan, pikiran, jeung pangalaman pangarangan (sastrawan). Ieu pamarekan ngamangpaatkeun data anu geus diangkat ngaliwatan aktivitas pangarang salaku

subjék pencipta anu mangrupa data literér. Sakumaha anu ditétélakeun ku Ratna (2010, kc. 68-69), yén ieu pamarekan ogé museurkeun panitén kana karya sastra anu diciptakeun, saperti studi prosés kréativitas anu ngawengku pangarang, pikiran, persaan jeung hasil-hasil tina ciptaanna.

Pamarekan mimétik/mimésis numutkeun Abrams (dina Ratna, 2010, kc. 69-70) mangrupa pamarekan éstétis anu paling primitif. Akar sajarahna aya dina sawangan Plato jeung Aristoteles. Nurutkeun Plato, dasar tinimbanganna nya éta dunya pangalaman, yén karya sastra teu bisa ngawakilan kanyataan tapi salaku titiron. Sacara hierarkis, lantaran éta pamadegan hartina karya seni aya di sahandapeun kanyataan. Ieu sawangan ditolak ku Aristoteles kalawan arguméntasi yén karya seni mangrupa hiji tarékah pikeun nyucikeun jiwa manusa, salaku *katharsis*.

Dina wangun anu béda, nurutkeun sawangan Marxis jeung sosiologi sastra karya seni dianggap salaku dokumén sosial minangka hiji hal anu geus ditafsirkeun. Dina ieu hubungan, pamarekan mimesis miboga sasaran jeung pamarekan sosiologis. Jadi, bisa dicindekkeun yén pamarekan mimesis nyawang karya sastra minangka titiron, eunteung atawa réprésentasi alam jeung kahirupan sosial masarakat.

Pamarekan sastra anu katilu nya éta pamarekan pragmatis. Ieu pamarekan museurkeun paniténa kana aspék pamaca. Dina tahap anu tangtu, pamarekan pragmatis miboga hubungan anu raket jeung sosiologi, nya éta ngeunaan masarakat anu maca karya. Pamarekan pragmatis miboga tujuan pikeun méré mangpaat ka nu maca.

Pamarekan anu pamungkas nya éta pamarekan objéktif. Ieu pamarekan mangrupa pamarekan anu paling penting, lantaran patali jeung téori-téori anu ngagunakeun konsép dasar struktur (Ratna, 2010, kc.72-73). Jadi, ieu pamarekan nyawang karya sastra minangka hiji hal anu mandiri, otonom, leupas ti alam sabudeureunana, nu maca, jeung pangarang. Hartina, ieu pamarekan museurkeun paniténa kana analisis unsur intrinsik anu bakal diéksplorasi kalawan maksimal. Dina fiksi, anu ditéanganna nya éta unsur galur, palaku, kasang tukang, puseur sawangan, jeung sajabana.

Nilik kana opat pamarekan sastra di luhur, luyu jeung rumusan ogé tujuan ieu panalungtikan, pamarekan anu dipaké nya éta pamarekan objéktif jeung mimétik. Pamarekan objéktif digunakeun pikeun nganalisis struktur carita pondok (unsur intrinsik), sedengkeun pamarekan mimétik digunakeun pikeun kaayaan sosial masarakat dina carita pondok salaku sumber data.

Pamarekan lianna anu dipaké dina ieu panalungtikan nya éta pamarekan sosiologi sastra. Ieu pamarekan dipaké pikeun maluruh ajén-inajén sosial budaya anu nyangkaruk dina karya sastra.

3.4 Wangenan Operasional

Pikeun nyingkahan ambiguitas dina ieu panalungtikan, perlu ditétélakeun sawatara wangenan operasional saperti ieu di handap.

1) Struktural

Karya sastra mangrupa hasil strukturasi tina subyék koléktif. Dina ieu panalungtikan, struktur karya sastra wangun carpon mangrupa unsur-unsur pangwangun carita nya éta téma jeung fakta carita (karakter, galur, jeung latar). Sacara téori, prinsip analisis struktural miboga tujuan pikeun maluruh kalawan gemet sakur aspék karya sastra sangkan bisa ngahasilkeun harti atawa ma'na anu gembleng.

2) Semiotik

Sastra salaku tanda kaasup kana widang semiotik. Ieu hal mangrupa usaha pikeun nganalisis sastra salaku hiji sistem tanda jeung konvénsi anu bisa nétélakeun yén karya sastra miboga harti. Jadi, pikeun maluruh ma'na jeung ajén-inajén anu nyangkaruk dina karya sastra perlu maluruh heula strukturna salaku unsur pangwangun carita.

3) Ajen Sosial Budaya

Ajén sosial budaya dina ieu panalungtikan nyoko kana dua wangenan nya éta ajén sosial jeung ajén budaya. Ajén-inajén sosial jeung budaya anu dimaksud, kaunggel saperti ieu di handap.

a. Ajén sosial

Tina pamadegan Notonegoro (dina Setiadi jeung Kolip, 2011, kc. 124-126) anu ngabédakeun ajén sosial kana tilu rupa (ajén matérial, ajén vital, jeung ajén karohanian). Ajén matérial ngawengku konsépsi ngeunaan sagala hal anu miboga fungsi keur jasmani manusa. Ajén vital ngawengku konsépsi anu patali jeung sagala hal anu miboga fungsi pikeun kagiatan manusa. Ajén karohanian ngawengku sagala konsépsi anu patali jeung kabutuhan rohani manusa, saperti ajén bebeneran, kaéndahan, ajén moral jeung ajé kaagamaan. Tina tilu konsép ajén tadi, dina ieu panalungtikan anu dianalisisna ngan ajén rohanian anu ngawengku ajén bebeneran, ajén kaéndahan, moral, jeung ajén kaagamaan.

b. Ajén budaya

Ajén budaya anu dioperasionalkeun dina ieu panalungtikan dumasar pamadegan Tumanggor (2012, kc. 142-143), nya éta ajén téori, ajén ékonomi, ajén agama, ajén seni, ajén kawasa, jeung ajén solidaritas.

4) Sosiologi Sastra

Sosiologi sastra dina kontéks ieu panalungtikan nya éta sosiologi sastra anu museur kana karyana salaku objék panalungtikan. Tangtuna waé leuwih nyoko kana pamarekan yén sastra mangrupa eunteung kahirupan masarakat. Hartina, aya hubungan antara ajén-ajén anu diprédiksikeun dina karya sastra jeung masarakat sacara sosial.

5) Sastrawati Sunda Patrem

Patrem nya éta ngaran paguyuban sastrawati Sunda anu resmi ngadeg dina tanggal 18 Nopémber 1982. Ieu paguyuban sakabéh anggotana mangrupa para pangarang wanoja anu geus medalkeun dua buku antologi carpon, nya éta *Guriang Tujuh* jeung *Surat keur ka Sawarga*.

3.5 Instrumén Panalungtikan

Instrumén panalungtikan miboga fungsi pikeun ngumpulkeun data sacara sistematis. Lantaran dina ieu panalungtikan digunakeun métode déskriptif analisis, instrumén anu diperlukeun nya éta pedoman analisis jeung kartu data. Pedoman analisis gunana minangka tatapakan dina prosés analisis jeung déskripsi data, sedengkeun kartu data digunakeun pikeun ngumpulkeun data anu aya dina sumber data. Pedoman analisis jeung instrumén dina ieu panalungtikan bisa katitén saperti ieu di handap.

3.5.1 Pedoman Analisis Téks

Aya tilu pedoman analisis anu digunakeun dina ieu panalungtikan, nya éta pedoman analisis struktur (unsur intrinsik), pedoman analisis semiotik, jeung pedoman analisis sosiologi sastra (ajén-inajén sosial budaya dina carita pondok).

Tabél 3.3
Format Pedoman Analisis Struktur

No.	Aspék anu Dianalisis	Déskripsi
(1)	(2)	(3)
1.	Téma	
2.	Galur	
3.	Palaku jeung Watek	
4.	Latar	

Tabél 3.4
Format Pedoman Analisis Semiotik

No.	Aspék anu Dianalisis	Déskripsi
(1)	(2)	(3)
1.	Ikon	
2.	Indéks	
3.	Simbol	

Tabél 3.5
Format Pedoman Analisis Sosiologi Sastra

No.	Aspék anu Dianalisis	Déskripsi
(1)	(2)	(3)
1.	Ajén Sosial	
	- ajén bebeneran	
	- ajén kaéndahan	
	- ajén moral	
	- ajén kaagamaan	
2.	Ajén Budaya	
	- ajén téori	
	- ajén ékonomi	
	- ajén agama	
	- ajén seni	
	- ajén kawasa	
	- ajén solidaritas	

3.5.2 Kartu Data

Kartu data diperlukeun pikeun ngumpulkeun data panalungtikan anu bacacaran sangkan leuwih kadokuméntasikeun sacara sistematis. Dina ieu panalungtikan aya sapuluh format kartu data anu diluyukeun jeung rumusan sarta tujuan anu rék dihontal. Éta sapuluh format kartu data bisa katiten saperti ieu di handap.